

Den kvantitativa delen av utvärderingen av sociala insatsgrupper 20 -29 i Tensta och Rinkeby

Lena Roxell

Inledning

Den här delen av rapporten behandlar den kvantitativa delen av utvärderingen av Sociala insatsgrupper för personer i 20 -29-års ålder, SIG. En central målsättning för SIG var att minska brottsligheten i Tensta och Rinkeby. Det övergripande syftet med den här delen av utvärderingen är att undersöka huruvida brottsligheten har förändrats i och med införandet av Sociala insatsgrupper i Tensta och Rinkeby. De frågor som kommer att besvaras är följande:

Hur ser brottsligheten ut för dem som varit föremål för insatser i SIG före, under och efter projektet?

Hur ser brottsligheten ut i de aktuella områdena före, under och efter projektet?

Vilka typer av brott är deltagarna i SIG misstänkta för?

Hur ser fördelningen av medbrottslingar ut före, under och efter projektet?

Nedan följer ett avsnitt om metod och material. I den beskrivs vilka data som används i den kvantitativa delen av utvärderingen. Begrepp och variabler presenteras. Avsnittet avslutas med en diskussion av materialets begränsningar. Efter det följer resultatdelen där ovanstående frågor besvaras. Den här delen av rapporten avslutas med en sammanfattning av resultaten.

Metod och material

Från SIG i Tensta och Rinkeby har information hämtats in om deltagare i projektet. Uppgifterna erhöles i mars 2016. De uppgifter som vi tagit del av handlar om när deltagarna påbörjade och avslutade projektet. Det finns också uppgifter om att vissa deltagare är "vilande" vilket kan innebära att de exempelvis har påbörjat en utbildning eller liknande och inte har behov av stöd från SIG för tillfället. Det kan också vara så att de har dömts till och blivit intagna på fängelse. Det gör att den gruppens resultat angående brottslighet är något svårbedömd. I materialet finns det också uppgifter om vilka som var aktiva i projektet vid tidpunkten då ovanstående uppgifter erhöles.

Undersökningspopulationen består av 97 män och 2 kvinnor som har påbörjat verksamheten. Av dem är det 26 som har avslutat verksamheten, 22 som är vilande, 41 som är aktiva och 10 där uppgifterna har varit oklara. Störst fokus kommer att läggas på dem som har avslutat verksamheten. Uppföljningstiden varierar mellan 8 och 26 månader för dem. I vissa analyser, där det är lämpligt, kommer grupperna att slås samman. När detta sker kommer det att uppges i resultatdelen.

För att kunna studera rapportens frågeställningar har data hämtats ifrån Brottsförebyggande rådet (Brå), både från registret gällande anmälda brott och från registret över misstänkta personer. Uttaget gäller tiden 2005-01-01 – 2015-12-31. Data från registret över anmälda brott rör områdena Spånga – Tensta och Rinkeby – Kista. De anmälda brotten ska användas för att studera huruvida brottsligheten förändras i områdena i och med att SIG har införts. För att kunna studera undersökningsundersökningspopulationens brottslighet före, under och efter projektet har data från register om misstänkta personer använts. I misstankeregistret finns det uppgifter om vilka brott individerna har varit misstänkta för. Det finns också information om individerna är misstänkta för brott tillsammans med andra, vilket också ska undersökas. För att kunna studera brottsligheten för individer boende i de aktuella områdena har data hämtats från SCB. SCB har gjort uttag gällande alla som bodde i områdena den sista december under åren 2005 till och med 2015. Brå har lagt på information om folkbokförda i områden rörande misstankarna om brott. Allt material från Brå är avidentifierat vilket gör att enskilda individer inte går att identifiera. Givetvis är de som är och har varit med i SIG markerade, för att speciella analyser ska kunna genomföras angående deras brottslighet.

En kontrollgrupp har skapats för att kunna göra jämförelser med undersökningspopulationen när det gäller brottsutvecklingen över tid. I kontrollgruppen ingår de 100 mest brottsbelastade i de aktuella områdena som inte ingår i undersökningsundersökningspopulationen. Det var i åldern 20-29 år vid det senaste registrerade brottet. Dessa individer är misstänkta för mellan 37 och 426 brott under åren 2005-2015. Vid jämförelse med undersökningspopulationen har olika mätpunkter skapats vilka gäller tiden före, under och efter projektet. För kontrollgruppen består tiden innan projektet av tidsperioden 2011-07-01 – 2013-06-30. Tiden under projektet gäller

tidsperioden 2013-07-01 – 2014-12-31. Den sista tidsperioden gäller tiden efter projektet vilket är hela året 2015. De olika mätpunkterna har skapats för att kunna göra jämförelser med undersökningspopulationen under olika tidsperioder. Det gäller exempelvis för att kunna jämföra nivåer av brottslighet under olika perioder. För undersökningspopulationen är tiden innan lika med två år innan de gick med i projektet, om inget annat uppges.

För att besvara rapportens frågeställningar har olika statistiska beräkningar gjorts med hjälp av statistikprogrammet SPSS. Vid jämförelser av brottsutvecklingen har måttet misstänkta brott per månad och individ använts. Olika kvoter har skapats för att kunna göra jämförelser under olika tidsperioder. Medelvärden har använts för att beskriva den genomsnittliga brottsligheten för olika grupper under olika tidsperioder. Medbrottslingsskap, co-offending, har också studerats. Där har antal brott med medbrottslingar och antalet medbrottslingar över tid varit föremål för analys. Jämförelser har även gjorts med kontrollgruppen.

Begrepp och variabler

Begreppet undersökningspopulationen används i rapporten och där avses deltagarna som är eller har varit med i SIG.

Brott per månad används som begrepp i resultatdelen. För att kunna göra jämförelser mellan olika grupper och olika tidsperioder har brottskvoter skapats där antalet misstänkt brott per individ har dividerats med antalet månader som tidsperioden avser. Den genomsnittliga kvoten har sedan räknats ut för specifika grupper. Tidpunkten för brottet är hämtad från polisens uppgifter om brottstidpunkt.

Anmälda brott används i rapporten för att beskriva brottsutvecklingen över tid för de aktuella områdena. Här har polisens inskrivningsdatum använts då materialet från Brå är uttaget efter det datumet. I en anmälan kan flera olika brott förekomma. Då flertalet av anmälningarna, 98,2 %, endast innehåller ett brott har inte hänsyn tagits till om det rör sig om flera brott i en anmälan när resultatet redovisas för anmälda brott.

Begreppet medbrottslingsskap förekommer också i rapporten. Det innebär att två eller flera individer är misstänkta för brott tillsammans. Då kvoter av antalet medmisstänkta har beräknats har inte hänsyn tagits till om den medmisstänkta förekommer i flera brottsmisstankar tillsammans med samma individ. Det som redovisas är alltså en bruttoredovisning av antalet medmisstänkta.

Materialens begränsningar

Det är viktigt att reflektera över att det är ett fåtal individer som ingår i den här uppföljningen. Exempelvis är det bara 26 personer som har avslutat deltagandet i SIG under den aktuella uppföljningstiden. Därför bör resultaten tolkas med viss försiktighet. För en del av de inskrivna individerna har en del uppgifter varit oklara vilket lett till att de inte kan ingå i analyser. Det har handlat om ofullständiga uppgifter om när de har avslutat verksamheten eller betraktats som "vilande".

Det är också viktigt att komma ihåg att det är den registrerade brottsligheten som studeras. Uppgifterna om brottslighet är bland annat hämtade från misstankeregistret, vilket innebär att vi inte vet om de senare är lagförda för brotten. Vi vet också att personerna som har varit med i SIG har varit speciellt bevakade av polisen under tiden. Det kan med andra ord innebära en överskattning av brottsligheten. Med tanke på att inte all brottslighet kommer till myndigheternas kännedom så kan å andra sidan det innebära en underskattning av brottsligheten. Det vi kan förhålla oss till är alltså huruvida personerna i fråga har blivit misstänkta för brott och inget annat.

De data som vi har fått från SCB innehåller också vissa brister. Uttaget bygger på dem som var folkbokförda i de aktuella områdena den sista december under åren 2005 – 2015. Det innebär att vi kan missa vissa individer som var folkbokförda under kortare perioder under åren, men inte just den sista december. Vad det innebär för resultaten är svårt att uttala sig om. Det påverkar dock inte analysen av brottslighetsutvecklingen för den aktuella undersökningspopulationen eftersom ett speciellt datauttag gjordes för dem. Däremot kan det ha betydelse i analyser gällande brott i områdena begångna av boende där.

Resultat av den kvantitativa delen av utvärderingar av SIG

En fråga av intresse i projektet är huruvida de har lyckats rekrytera rätt personer till verksamheten. Ett av kriterierna handlar om brottslighet. Av de 99 individerna som var inskriva i verksamheten under den aktuella perioden är det 90 personer som är misstänkta för brott under åren 2005 – 2015. Av dessa 90 personer är det 88 som är misstänkta för brott innan de skrevs in i projektet. De återstående två är misstänkta för brott först under/efter projekttiden.

Antal misstänkta brott för undersökningspopulationen innan de skrevs in i verksamheten varierar mellan 1 och 88.¹ I genomsnitt är de misstänkta för 30 brott från år 2005 fram till inskrivningsdatum.

Den mest intressanta gruppen i utvärderingen är de som har hunnit avslutat sin medverkan i SIG. I den undersökningspopulationen är det möjligt och intressant att göra en uppföljning efter den avslutade verksamheten. För att kunna göra den analysen har den misstänkta genomsnittliga brottsligheten studerats per månad. En jämförelse görs huruvida andelen brott per månad ökar eller minskar under och efter tiden för deltagandet i SIG jämfört med tiden innan. I tabellen nedan redovisas resultatet för dem som avslutat sitt deltagande i SIG. I det här resultatet har de tagits med som minst hade en uppföljningstid på 3 månader (n=24).

Tabell 1: Utveckling av den genomsnittliga misstänkta brottsligheten per månad för avslutade SIG. Jämförelsen gäller tiden innan deltagandet i SIG med tiden under/efter. Andel i procent inom parantes.

	Ökat/ökat	Ökat/minskat	Minskat/ökat	Minskat/minskat
Avslutade (n=24)	6 (25%)	8 (33%)	2 (9%)	8 (33%)

I tabellen ovan ser vi att för sex av dem (25 %) har brottsligheten ökat under tiden de deltagit i SIG och efter att deras deltagande i SIG avslutats. För åtta individer (33 %) har brottsligheten ökat under projekttiden för att sedan minska. För två personer (9 %) har brottsligheten minskat under projekttiden för att sedan öka igen. Slutligen, för 8 individer (33 %) har brottsligheten minskat under både projekttiden och tiden efter den. Sammantaget är det åtta individer som inte har misstänkts för brott efter projekttiden.

För den del av undersökningspopulationen som var aktiva i projektet då datauttaget gjordes har en analys genomförts om brottslighetens utveckling under projekttiden jämfört med tiden innan. Tidsgränsen har här satts till tre månader i projektet. 24 individer är aktuella i den här analysen.

¹ Beräknat på de 88 individerna som var misstänkta för brott innan de gick med i verksamheten.

Tabell 2: Utveckling av den genomsnittliga misstänkta brottsligheten per månad för aktiva i SIG. Jämförelsen gäller tiden innan deltagandet i SIG med tiden under deltagandet. Andel i procent inom parantes.

	Ökat	Minskat	Upphört
Aktiva (n=24)	9 (37%)	12 (50%)	3 (13%)

I tabellen ovan kan vi utläsa att för nio personer (37 %) har brottsligheten ökat under deltagandet i SIG. För hälften av dem, 12 individer, har brottsligheten minskat under samma tid. För resterande tre personer (13 %) har brottsligheten upphört under tiden för projektet.

En del har klassats som vilande i projektet, vilket innebär att de antingen inte har behov av stöd för tillfället eller att de avtjänar ett fängelsestraff för brott begångna innan projekttiden. För den gruppen var det endast nio personer som var aktuella för analys.

Tabell 3: Utveckling av den genomsnittliga misstänkta brottsligheten per månad för gruppen vilande i SIG. Jämförelsen gäller tiden innan deltagandet i SIG med tiden under/efter. Andel i procent inom parantes.

	Ökat/ökat	Ökat/minskat	Minskat/ökat	Minskat/minskat
Vilande (n=9)	0	5 (56%)	1 (11%)	3 (33%)

För dem som betraktas som vilande kan vi se i tabellen ovan att för fem individer har brottsligheten ökat under projekttiden för att sedan minska. För en person har brottsligheten minskat under projekttiden för att sedan öka igen. För tre av dem har brottsligheten minskat både under och efter projekttiden.

Jämförelse med en kontrollgrupp

För att kunna uttala sig om effekter av projektet har en kontrollgrupp skapats. I den ingår de mest belastade personerna i områdena under åren 2005 - 2015. Även här används enheten den genomsnittliga misstänkta brottsligheten per månad uppdelat på olika tidsperioder. I det första diagrammet redovisas jämförelsen mellan undersökningspopulationen och kontrollgruppen för tiden innan, under och efter projektet.² När det gäller tiden efter projektet för undersökningspopulationen, ingår endast de som har avslutat verksamheten.

² Kontrollgruppen n = 100. Populationen Innan n = 88, Under n = 70, Efter n = 24. Standardavvikelsen varierar mellan 0,76 och 1,74 vilket tyder på en del extremvärden.

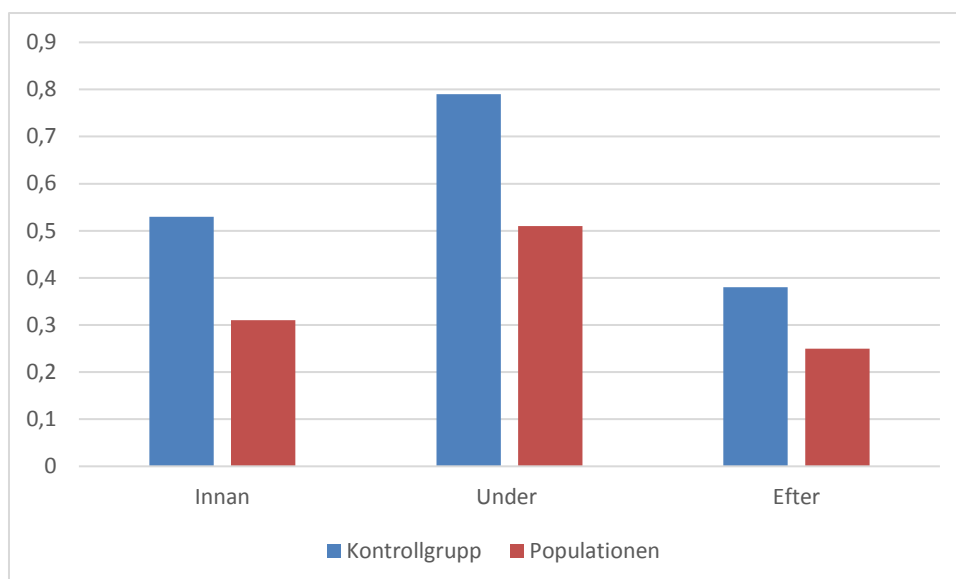

Diagram 1: Den genomsnittliga misstänkta brottsligheten per månad för undersökningspopulationen och kontrollgruppen. Tidsperioderna avser tiden innan, under och efter projektiden.

I diagrammet ovan ser vi att kontrollgruppen i genomsnitt har högre brottslighet än undersökningspopulationen. Ett intressant resultat är att den genomsnittliga brottsligheten ökar för båda grupperna under tiden för projektet, för att sedan minska efter projektiden.

Som nämnts tidigare är de som avslutat projektet den mest intressanta gruppen då jämförelser även går att göra efter projektiden. I diagrammet nedan redovisas en jämförelse mellan kontrollgruppen och de som har avslutat verksamheten.³

³ Kontrollgruppen n = 100. Avslutade Innan och under n = 26, Efter n = 24. Standardavvikelsen varierar mellan 0,30 och 1,60 vilket tyder på en del extremvärden.

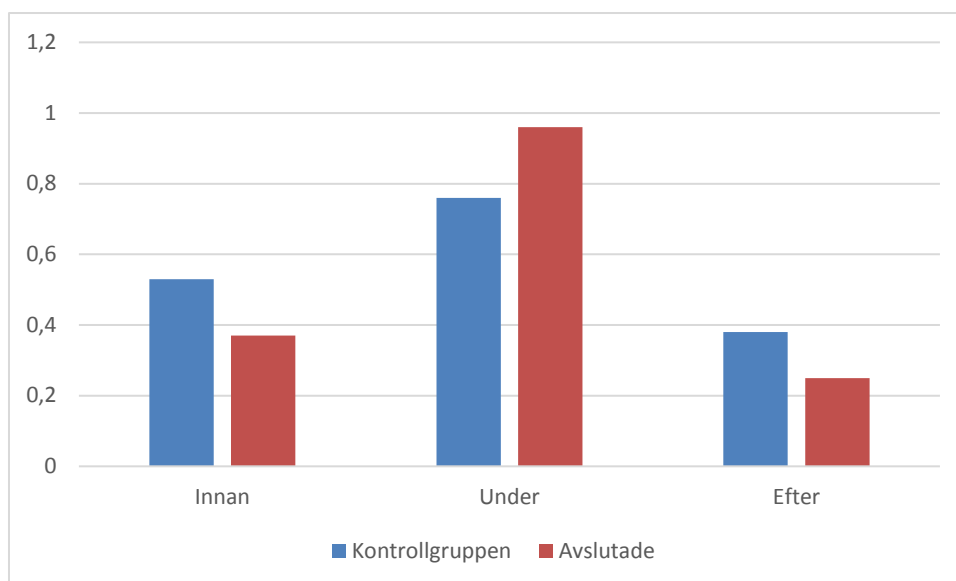

Diagram 2: Den genomsnittliga misstänkta brottsligheten per månad för de som avslutat projektet och kontrollgruppen. Tidsperioderna avser tiden innan, under och efter projekttiden.

I diagram 2 ser vi en tydlig ökning av brottsligheten under tiden för projektet för gruppen som har avslutat projektet. Den genomsnittliga brottsligheten är till och med högre för dem än för kontrollgruppen under den tiden. För båda grupperna minskar den genomsnittliga brottsligheten efter projekttiden.

Anmälda brott i områdena

Ovanstående resultat visar att den genomsnittliga misstänkta brottsligheten ökar både för undersökningsspopulationen och för kontrollgruppen under tiden för projektet. För att studera detta resultat närmare har en analys genomförts där anmälda brott i området studeras över tid. Dels redovisas anmälda brott uppdelat på olika år, dels för samma tidsperiod som i diagrammen ovan.

Tabell 4: Anmälda brott i Spånga – Tensta och Rinkeby – Kista under åren 2005-2015.

År	Antal	Procent
2005	13545	8,3
2006	13576	8,3
2007	14262	8,7
2008	14886	9,1
2009	14381	8,8
2010	13700	8,4
2011	14073	8,6
2012	14589	8,9
2013	15196	9,3
2014	17100	10,5
2015	18289	11,2
Totalt	163597	100,0

I tabellen ovan framgår det att från och med år 2012 till och med år 2015 sker det en ökning av anmälda brott i områdena.

För att kunna göra direkta jämförelser med tidigare resultat har också en indelning skett utifrån de olika tidsperioderna som användes för kontrollgruppen. I tabellen nedan redovisas den fördelningen.

Tabell 5: Anmälda brott per år i Spånga – Tensta och Rinkeby – Kista under olika tidsperioder.

Tidsperiod	Antal
2011-07-01 – 2013-06-30	14692
2013-07-01 – 2014-12-31	16411
2015-01-01 – 2015-12-31	18289

En jämförelse mellan tiden innan och efter projektet visar att anmälda brott har ökat med 24 procent. Det väcker frågan om det är specifikt för de här områdena eller om det gäller för hela Stockholmsområdet. För det ändamålet har statistik från Brottsförebyggande rådet hämtats gällande region Stockholm.⁴ Där framgår det att det skett en ökning av anmälda brott med 13 procent mellan åren 2011 och 2015. År 2011 anmäldes 423 225 brott och år 2015 var motsvarande siffra 477 922. Med andra ord har det skett en ökning av anmälda brott i hela Stockholmsregionen, men ökningen är kraftigare i områden Spånga – Tensta och Rinkeby – Kista.

⁴ Avser Tabell 1.3. Anmälda brott, totalt och per 100 000 av medelfolkvärdet i regionerna, åren 2007-2016. Region Stockholm består av Stockholms län plus Gotland.

Brottstyper för undersökningspopulationen och kontrollgruppen

En annan fråga av intresse är vilka typer av brott som den aktuella undersökningspopulationen är misstänkta för. En jämförelse görs här mellan undersökningspopulationen och kontrollgruppen, för att upptäcka eventuella skillnader.

Tabell 6: Brottstyper uppdelat på undersökningspopulationen och kontrollgruppen. Avser misstänkta brott för åren 2005 – 2015.

Brottstyp	Population Antal	Population Procent	Kontrollgrupp Antal	Kontrollgrupp Procent
Brott mot liv och hälsa	308	9,6	423	6,0
Brott mot frihet och frid	203	6,4	463	6,6
Ärekränkning	16	,5	64	,9
Sexualbrott	24	,8	330	4,7
Stöld, rån och andra tillgreppsbrott	812	25,4	1263	17,9
Bedrägeri och annan oredlighet	257	8,0	1279	18,1
Förskingring och annan trolöshet	52	1,6	188	2,7
Skadegörelsebrott	69	2,2	161	2,3
Förfalskningsbrott	26	,8	46	,7
Mened, falskt åtal och annan osann utsaga	36	1,1	241	3,4
Brott mot allmän ordning	7	,2	82	1,2
Brott mot allmän verksamhet	308	9,6	389	5,5
Brott mot trafikbrottslagen	212	6,6	526	7,4
Brott mot vapenlagen och knivlagen	85	2,7	197	2,8
Brott mot lag om straff för smuggling, narkotikastrafflagen m.m.	718	22,5	1275	18,0
Övrigt	61	1,9	141	2,0
Totalt	3194	100,0	7068	100,0

Tabellen visar att undersökningspopulationen i första hand är misstänkta för stöldbrott följt av narkotikabrott. Efter det följer brott mot liv och hälsa samt brott mot allmän verksamhet. Kontrollgruppen är främst misstänkta för bedrägeribrott, narkotikabrott och stöldbrott. Att bedrägeribrotten ligger på så höga nivåer för kontrollgruppen kan delvis förklaras av att enskilda individer i den gruppen är misstänkta för ett stort antal bedrägeribrott.

Medbrottslingsskap

En annan fråga som är intressant är huruvida brott tillsammans med andra förändras genom att deltagarna går med i projektet. För det ändamålet har dels andelen brottsmisstankar tillsammans med en eller flera medmisstänkta studerats. Dels har andelen medmisstänkta per månad och individ undersökts. Resultaten jämförs med kontrollgruppen utifrån den tidsindelningen som har varit i fokus tidigare. Nedan visas andelen brottsmisstankar tillsammans med en eller flera medmisstänkta under olika tidsperioder.⁵

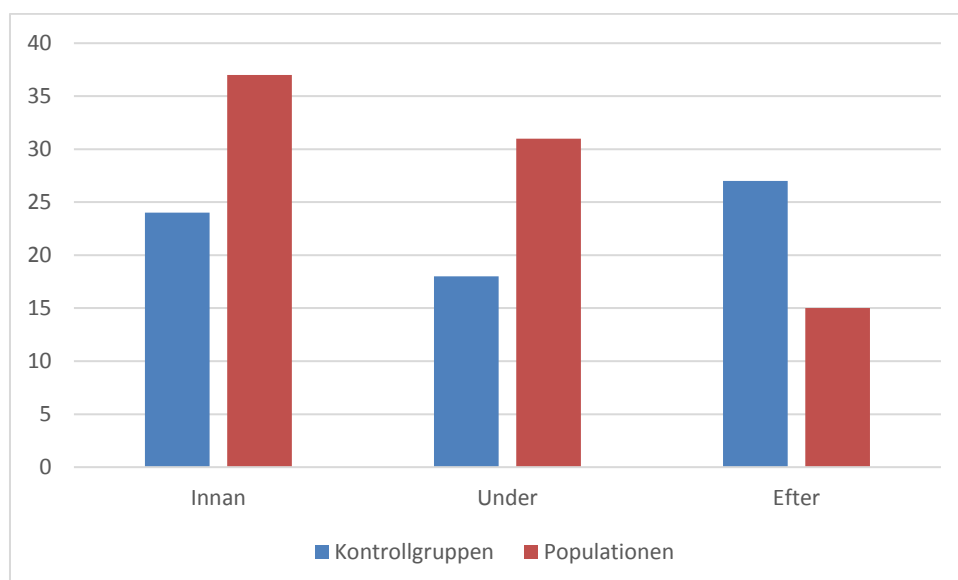

Diagram 3: Den genomsnittliga andelen brottsmisstankar, i procent, tillsammans med en eller fler medmisstänkta för undersökningspopulationen och kontrollgruppen. Uppdelat på tiden innan, under och efter projektiden.

I diagram 3 ser vi att undersökningspopulationens misstänkta brottslighet tillsammans med andra personer minskar både under och efter projektet. För kontrollgruppen ser resultatet annorlunda ut. Andelsmässigt ligger de lägre än undersökningspopulationen innan och under projektet, för att sedan öka och ligga på en högre nivå efter projektiden.

⁵ Kontrollgruppen Innan n = 77, Under n = 69, Efter n = 50. Populationen Innan n = 78, Under n = 56, Efter n = 16.

Ovan studerades den misstänkta brottsligheten tillsammans med andra personer. I nästa steg ska antalet medmisstänkta per individ och månad studeras.⁶ Även här kommer en jämförelse med kontrollgruppen att göras.⁷

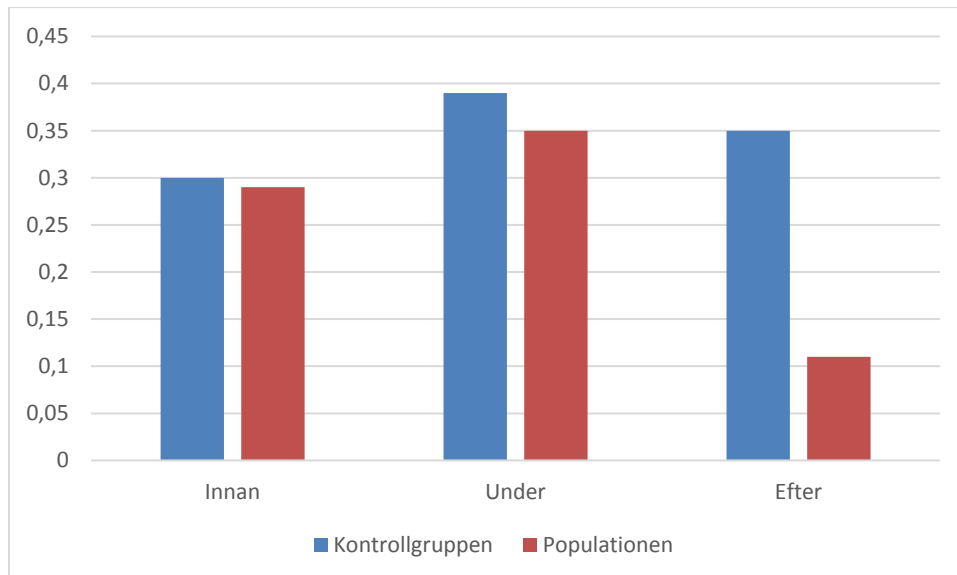

Diagram 4: Det genomsnittliga antalet medmisstänkta per individ och månad för undersökningspopulationen och kontrollgruppen. Uppdelat på tiden innan, under och efter projekttiden.

Diagrammet ovan visar att det genomsnittliga antalet medmisstänkta ökar något under projekttiden för både undersökningspopulationen och för kontrollgruppen. Efter projekttiden sker det en minskning av det genomsnittliga antalet medmisstänkta för undersökningspopulationen. En förklaring kan vara att den genomsnittliga misstänkta brottsligheten minskar för undersökningspopulationen vilket då även kan påverka nivåerna av antalet medmisstänkta. Samtidigt ser vi inte den minskningen för kontrollgruppen vilket tyder på att den genomsnittliga misstänkta brottsligheten minskar, men det genomsnittliga antalet medmisstänkta är i stort sett detsamma som under de tidigare perioderna.

⁶ I denna analys kan samma person förekomma som medmisstänkt till en individ vid flera tillfällen.

⁷ Kontrollgruppen Innan n = 77, Under n = 69, Efter n = 50. Populationen Innan n = 78, Under n = 56, Efter n = 16. Standardavvikelsen varierar mellan 0,13 och 0,75.

Sammanfattning

Utifrån undersökningspopulationens tidigare brottslighet kan det konstateras att de ansvariga för projektet har lyckats rekrytera personer som är misstänkta för en omfattande mängd brott. Jämfört med kontrollgruppen är de dock i genomsnitt något mindre belastade.

För den grupp som har avslutat medverkan i projektet visade resultaten att en tredjedel av dem inte var misstänkta för brott efter avslutad verksamhet. Däremot ökade den registrerade brottsligheten under själva projekttiden jämfört med tiden innan. En förklaring kan vara att polisen har haft den här gruppen under uppsikt under projekttiden. Det märkliga är dock att det inte gäller i samma utsträckning för alla i projektet, utan specifikt för dem som har avslutat verksamheten. En annan förklaring kan vara att polisen även gjorde andra insatser i områdena under den här perioden.⁸ Det skulle kunna medföra att fler blev registrerade för brott under den tiden. Resultatet av anmälda brott i områdena visar också att det skett en ökning av anmälda brott under den aktuella tiden.

De brottstyper som undersökningspopulationen vanligtvis blev misstänkta för är stöldbrott följt av narkotikabrott. Kontrollgruppen var också vanligtvis misstänkta för dessa typer av brott, med den skillnaden att de även var misstänkta för ett stort antal bedrägeribrott. Det visade sig att det var ett fåtal individer som ofta var misstänkta just för bedrägeribrott. I Brå:s statistik över anmälda brott för hela landet kan det konstateras att stöldbrott är den mest vanliga brottstypen.⁹ Däremot ligger narkotikabrotten på en lägre nivå jämfört med resultatet av den här studien. Det kan också konstateras att de anmälda bedrägeribrotten i landet har ökat kraftigt de senaste åren.

Brottsligheten tillsammans med andra har också förändrats under tid. Sett till andelen brottsmisstankar tillsammans med andra individer så har den minskat både under och efter projekttiden för undersökningspopulationen. Det genomsnittliga antalet medmisstänkta ökade något under projekttiden för att sedan minska efter projektet. Det sistnämnda kan bero på att även den genomsnittliga misstänkta brottsligheten minskade efter projekttiden.

⁸ Brå (2016). Insats Fenix. En utvärdering av polisens särskilda satsning i Järvaområdet. Rapport 2016:24. Stockholm: Ordförrådet AB.

⁹ Brå (2016) Kriminalstatistik. Anmälda brott. Slutlig statistik 2016.